

Brocki, Zygmunt

"Veltījums akadēmikim Jānim Endzelīnam, 1873-973", Rīgā 1972;
"Bałtijskie jazyki i ich wzaimoswjazi so sławjanskimi, finno-ugorskimi i giermanskimi jazykami. Tiezisy dokładow naucznoj kinfierencii, poswjaszczennoj 100-letiju so dnja roždienija akad. Ja. Endzelina", Riga (...)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/4, 753-754

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w zasadzie bez zmian. Jest ona bibliografią międzynarodową, wykazuje prace samoistne wydawniczo, artykuły z czasopism i prac zbiorowych oraz ważniejsze fragmenty bibliograficzne. Selekcji dokonano wśród artykułów prasowych i notatek popularnych, pomijając te, które nie wnoszą zupełnie nic nowego. Objęto nią również w dość szerokim stopniu — co wydaje się już mniej słuszne — fragmenty bibliograficzne z opracowań z zakresu historii nauki. Układ bibliografii jest systematyczny, niekiedy bardziej rozbudowany w stosunku do części poprzedniej. Część podmiotowa — *Pisma Kopernika* składa się z dwóch działów: *Pisma autentyczne* i *Pisma pseudokopernikowskie*. Część przedmiotowa — *Piśmiennictwo o Koperniku* podzielona została na: działy następujące: *Dział ogólny*, *Opracowania ogólne*, *Bibliografia*, *Twórczość i działalność Kopernika*, *Znaczenie Kopernika*, *Kopernik w literaturze pięknej*, *Kopernik w sztuce*, *Różne formy uczczenia pamięci Kopernika*, *Popularne piśmiennictwo okolicznościowe*. Działy te ulegają dalszemu podziałowi systematycznemu, w ich obrębie (z wyjątkiem kilku poddziałów, w których materiał został uporządkowany alfabetycznie) stosowany jest układ według chronologii wydawniczej.

Opis stosowany w bibliografii jest w zasadzie rejestracyjny, chociaż niekiedy autor uzupełnia niejasne tytuły, podaje zawartość pracy oraz wskazuje na jej powiązania z innymi pozycjami. Tytuły ważniejszych prac polskich podane są także w tłumaczeniu na język angielski, francuski lub niemiecki. Ponadto autor odnotowuje obcojęzyczne streszczenia poszczególnych prac i ich recenzje.

Bibliografię uzupełnia indeks tytułów pism Kopernika oraz skorowidz osobowy. Innym dodatkiem jest aneks zawierający ważniejsze pozycje wydane po roku 1971 oraz errata prostująca niektóre opisy zawarte w poprzedniej części bibliografii i uzupełniająca ją.

R. T.

Alojzy Adam Zdaniukiewicz: *Z zagadnień kultury języka. Teoria — Praktyka — Szkoła*. Warszawa 1973 Państwowe Wydawnictwo Naukowe ss. 221. Z prac Towarzystwa Kultury Języka.

Pierwszy rozdział wymienionej książki (s. 9—29) omawia poglądy kilku wybitnych naszych językoznawców na sprawy poprawności i kultury języka. Jan Baudouin de Courtenay nie poświęcił ani jednej osobnej pracy naukowej tym sprawom, nie uniknął jednak rozważań na temat praktycznych zastosowań językoznawstwa, zagadnienia te poruszył w ośmiu pracach naukowych i broszurze o charakterze publicystycznym. A. A. Zdaniukiewicz najwięcej miejsca poświęcił właśnie tym pracom (s. 9—17). Omówił też poglądy Jana Karłowicza, Stanisława Szobera, Kazimierza Nitscha i Zenona Klemensiewicza oraz Witolda Droszewskiego i Stanisława Urbańczyka.

Z. Br.

Veltījums akadēmīkīm Jānim Endzelīnam, 1873—1973. Rīgā 1972, ss. 518. Izdevniecība „Zinātne”.

Baltijskie jazyki i ich wzaimosvjazi so slawjanskimi, finno-ugorskimi i gierskimi jazykami. Tiezisy dokladov naucznoj kinfierencii, posvjaszczennoj 100-letiju so dnja roždienija akad. Ja. Endzelina. Riga 1973, Izdatielstwo „Zinatnie” ss. 130.

22 lutego 1973 r. minęło 100 lat od dnia urodzin wybitnego indoeuropeisty, najwybitniejszego językoznawcy łotewskiego, Jānisa Endzelina (zm. 1 VII 1961), profesora językoznawstwa indoeuropejskiego (ze szczególnym uwzględnieniem ję-

zyków bałtyckich) na uniwersytecie w Rydze, autora przede wszystkim dzieł: *Lettische Grammatik* (1923), *Stawjano-baltijskie etiudy* (1911), *Altpreussische Grammatik* (1944). W poświęconym pamięci tego uczonego tomie, który wymieniliśmy wyżej, Daina Nitīņa przedstawiła wkład Endzelina do językoznawstwa ogólnego (s. 11—23 — artykuł w języku łotewskim, na s. 23—24 streszczenie w języku rosyjskim i niemieckim), natomiast w wydawnictwie wymienionym przez nas na drugim miejscu R. Grabis przedstawił w skrócie naukowy życiorys Endzelina (*Ja. Endzelin i rozwicie łatyszskiego jazykoznanija*, s. 3—12). W tomie *Baltijskie jazyki...* bezpośrednio J. Endzelina dotyczą też trzy referaty: o jego pracy nad ustaleniem norm łotewskiego języka literackiego (s. 13—17, autor: T. Porīte), pracach w zakresie etymologii pruskich (s. 19—22, autor: A. Nepokupnyj, i znaczeniu jego prac dla poznania toponimii Białorusi (s. 23—27, autor: W. Żuczkiewicz). Referaty: R. Grabisa, T. Porīte i A. Nepokupnego w całości ukazały się w „Latvijas PSR Zinatņu Akadēmijas Vēstis” 1973, nr 3 (referat A. Nepokupnego w języku rosyjskim, pozostałe dwa — w łotewskim. W referacie R. Grabisa zamieszczono fotograficzny portret E. Endzelina).

Z. Br.

Jan Petr: *Z dziejów katedry sorabistyki w Uniwersytecie im. Karola w Pradze*. W: *Symbolae polonicae in honorem Stanislai Jodłowski*. Wrocław 1972. Zakład Narodowy im. Ossolińskich Wydawnictwo PAN, s. 111—120.

Na wstępie autor zaznacza, że dzieje katedry filologii serbskołużyckiej na Uniwersytecie Karola w Pradze do dzisiaj są niezbyt dobrze znane. Historię tę autor przedstawił w wymienionym artykule na podstawie dotychczas nie wyzyskanych dokumentów.

Historia ta zaczyna się w 1901 r., kiedy na Uniwersytecie Karola powołano lektorat języków łużyckich. W 1922 r. mianowano pierwszego prywatnego docenta języka i literatury serbskołużyckiej, a w 1933 r. powstała katedra sorabistyki. Była to jednocześnie pierwsza katedra tej dyscypliny sławistycznej na świecie. Jak pisze J. Petr, stała się ona „nie tylko ośrodkiem badań naukowych i kształcenia młodej kadry, lecz także ważnym ogniwem antyfaszystowskiego ruchu prołużyckiego w Czechach i na Łużycach” (s. 117/118).

Z. Br.

Tomasz Wituch: *Kanał Sueski*. Warszawa 1972, Książka i Wiedza, ss. 181, nlb. 3, ilustr.

Ta popularnonaukowa książka przedstawia historię szlaku wodnego między Morzem Śródziemnym a Morzem Czerwonym, od czasów starożytnych po wojnę sueską 1956 roku, podaje wiadomości z zakresu polityki, gospodarki i techniki — te ostatnie głównie w podrozdziale poświęconym samej budowie Kanału Sueskiego, s. 148—180. Autor nie pominął tutaj polskich inżynierów zatrudnionych w Towarzystwie Kanału Sueskiego, Mieczysława Geniusza (1853—1920; był on pasierbem Cypriana Kuczewskiego, który pracował jako buchalter w biurze Towarzystwa) i — szerszemu kręgowi mniej znanego jako uczestnika budowy tego Kanału — Stanisława Janickiego (1836—1888). Na s. 177 znajduje się portret inż. S. Janickiego, niektóre fotografie reprodukowane w książce pochodzą ze zbiorów jego rodziny (jak pisaliśmy w „Kwartalniku” 1968 s. 210—211, wnukiem S. Janickiego był wybitny hydrotechniczny, prof. Wacław Balcerski; zmarł on w końcu 1972 r.).

Z. Br.